

Л2005

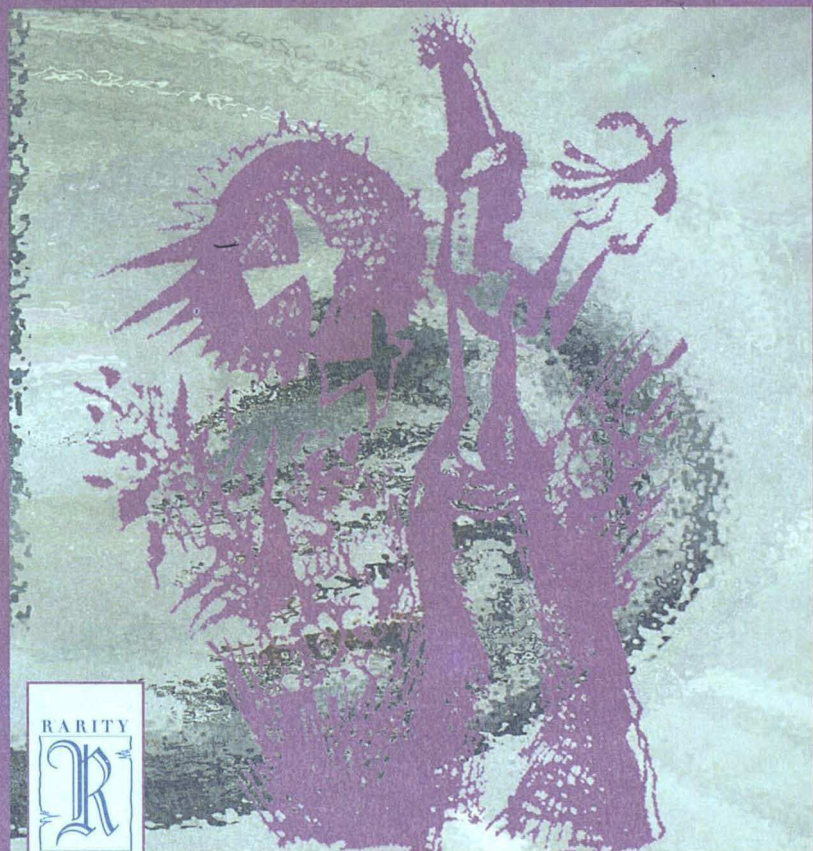
94446

Жыр
жаулары

Мағжан
ЖҰМАБАЕВ

Жан сөзі

RARITY

PUBLISHING
COMPANY LTD

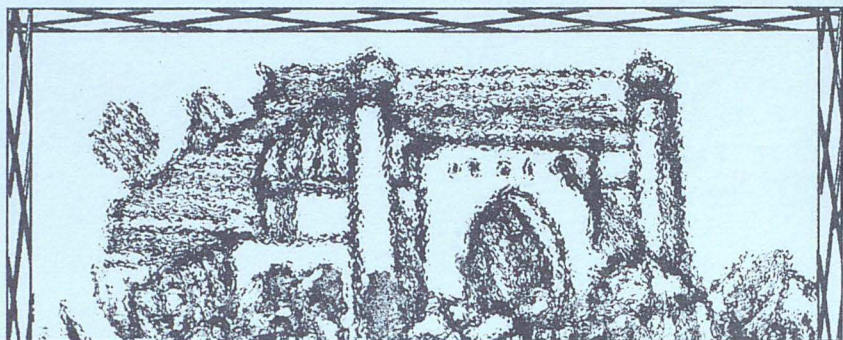

Мағжан Жұмабаев

Жан сөзі

Өлеңдер мен дастандар

Алматы
«Раритет»
2005

Мажан Жүмбаев

ЖАҢЫ

Жыр
жаулары

Мағжан
ЖҰМАБАЕВ

Жан сөзі

Өлеңдер мен дастандар

RARITY

PUBLISHING
COMPANY LTD

ББК 84Қаз7-5
Ж80

**Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және спорт
министрлігі бағдарламасы бойынша шығарылды**

Серия 2002 жылдан бастап шығарылып келеді

Зейнолла СЕРІКҚАЛИҰЛЫНЫҢ
«АЛТЫН ҚОР» кітапханасы

Көркем безендірмесі негізін салған Александр Тленшиев

Жұмабаев М.

Ж80 Жан сөзі: Өлеңдер мен дастандар. — Алматы: Раритет, 2005. — 256 бет. — «Алтын қор» кітапханасы.

ISBN 9965-663-78-5

Қазақ лирикасында «Абайдан соңғы әдебиетке жаңа түр кіргізіп, соңына шәкірт ерткен, мектеп (школ) ашқан күшті ақын Мағжан екенінде дау жоқ... Орыстың бейнешілдігін қазаққа аударды, олеңді күйге айналдырды, дыбыстан сурет туғызды, сөзге жан бітірді...».

М.Жұмабаевтың ақындығы жөнінде бұдан сексен екі жылдай уақыт бұрын Жүсіпбек Аймауытов айтқан осы пікір-баялам қазір де өз ақиқатын жоғалтпағанына мына кітапты оқыған адамның көзі анық жетеді. Әсіресе, махаббат лирикасы мен ғажайып дастандары әлем поэзиясының інжу-маржаны қатарынан орын алуға әбден-ақ лайық.

Ж 4702250202—06
413(05)—05

ББК 84Қаз7-5

ISBN 9965-663-78-5

© «Раритет» БК, 2005
© Безендірген Б. Серікбай, 2005

МАҒЖАННЫҢ АҚЫНДЫҒЫ ХАҚЫНДА

* * *

Мағжан — алдымен сыршыл ақын. Мағжан сөзіндей «тілге жұмсақ, жүрекке жылы тиетін» үлбіреген нәзік әуез қазақтың бұрынғы ақындарында болған емес. Ол жүректің қобызын шерте біледі, оның жүрегінен жас пен қаны аралас шыққан тәтті сөздері өзгенің жүрегіне тәтті у себеді. Мағжан не жазса да сырлы, көркем, сәнді жазады. Оқушының жүрегіне әсер ете алмайтын құрғақ өлеңді, жабайы жырды Мағжаннан таба алмайсыз. Ол табиғатты суреттей ме, әйелді жаза ма, тарихи адамдарды ала ма, ертегі айта ма, ұран сала ма — бәрінде де ақынның ойлағаны, сезгені, жүрегінің қайғыруы, жанының күйзелуі, көңілінің кірбеңі көрініп тұрады.

Ауыз толатын айбынды асқақ сөз Мағжаннан шығады. Оның сөздері жүректі қытықтап, жыбырлатып қана қоймайды, түбінен суырып, мейіріңді қандырады.

Суретті, кестелі, көркем сөз Мағжаннан табылады, Мағжан ақынды ақындық жағынан сөзсіз суретші деп айтуға болады. Мағжанды Пушкинге теңеуге ауыз барады.

...ақындық жүзінде Абайдан соңғы әдебиетке жаңа түр кіргізіп, соңына шәкірт ерткен, мектеп (школ) ашқан күшті ақын Мағжан екенінде дау жоқ. Абайдан соң өлең өлшеулерін түрлендірген тағы да Мағжан.

Қазақ әдебиетіне Мағжанның кіргізген жаңалығы аз емес: орыстың символизмін (бейнешілдігін) қазаққа аударды, өлеңді күйге (музыкаға) айналдырды, дыбыстан сурет туғызды, сөзге жан бітірді, жаңа өлшеулер шығарды. Романтизмді күшейтті, тілді ұстартты.

Егер де Мағжанның өлеңін әдебиет тарихының көзімен қарасақ, Мағжан өлеңі қазақ әдебиетіне жаңалық тудырады. Қазақ әдебиетінде жаңа басталып келе жатқан сезімшілдік, романтизм, сыршылдықты дәуірінде Мағжанның «Ертегі», «Қорқыт», «Батыр Баян» сықылды поэмалары әдебиетке зор күш беріп, іргелі орын алады.

Мағжанның қай өлеңі болса да қазақ әдебиетінің тарихынан қалайда сыбағалы орын алуы талассыз хақиқат.

Жүсіпбек АЙМАУЫТОВ

* * *

Қазақ жазушыларынан, әрине, Абайды сүйемін. Менің бала күнімнен ішкен асым, алған нәрімнің барлығы да Абайда...

Бұдан соң Мағжанды сүйемін. Европалығын, жарқырағын, әшекейін сүйемін. Қазақ ақындарының қара қордалы ауылында туып, Европадағы мәдениет пен сұлулық сарайына барып, жайлауы жарасқан арқа қызын көріп-сезгендей боламын. Мағжан — культура-сы зор ақын. Сыртқы кестенің келісімділігі мен күйшілдігіне қарағанда, бұл бір заманның шегінен асқандай. Сезімі жетілмеген қазақ қауымынан ертерек шыққандай, бірақ түбінде әдебиет таратушылары газетпен қосақталып, күндегі өмірінің тереңінен терген ақын болмайды, заманынан басы озық, ілгерілеп кеткен ақын болады. Әдебиет — әдебиет үшін деген таңба айқын болмай, нәрлі әдебиет болуға жол жоқ. Сондықтан бүгінгі күннің бар жазушыларының ішінен келешекке бой ұрып, артқы күнге анық қалуға жарайтын сөз — Мағжанның сөзі. Одан басқамыздікі күмәнді, өте сенімсіз деп білемін.

Мұхтар ӨУЕЗОВ

* * *

...Мағжан Жұмабаевтың қазақ әдебиеті тарихында оқшау тұратын ақындығы хақында ой тебеткенде байқайтынымыз: ол бұрынғы әдеби сарыжұрт дәстүрлерді сағалай беруден сақтанды. Өзі басып өткен ізді де қайтып шиырламауға тырысты... саясат айқайына айқай қосып, ел ішін таптық қанжоса қырғынға шақырып, тамағы қарлыққанша өзеуреп ұрандайтын үгіт дейтін өлеңге сырт берді.

Есесіне, әлем әдебиеті жаңалықтарына көз тікті. Әсіресе, өзіне тосын жаңалық көрінген символизм ағымына бой ұрды.

Шерияздан ЕЛЕУКЕНОВ

Ө Л Е Ң Д Е Р

ТУҒАН ЖЕРІМ — САСЫҚКӨЛ

Алыстан мұнарланып шалқыған көл,
Бетінде күннің нұры балқыған көл.
Жарысып саф күмістей ақ көбігің,
Мап-майда мөлдірінде қалқыған көл.

Жаныңда жас балалар ойнаған көл,
Жан-жануар суыңды ішіп, тоймаған көл.
Көз салып жалтырыңа, мұңға батып,
Ғашықтар жарын іздеп, ойлаған көл.

Шешініп қыз-келіншек су алған көл,
Әр жанды мөлдіріңнен суарған көл.
Масайрап, суға тойып төрт түлік мал
Дөңіңе ойнақ салып, қуанған көл.

Сыртыңда ақбоз үйлер жарасқан көл,
Байларың кедейлерге қарасқан көл.
Ағайын тату-тәтті — қоныс бірге,
Саулықты сағат сайын сұрасқан көл.

Түрлі құс әуез қосып, шулаған көл,
Шуақта балықтарың тулаған көл.
Сапырып сары қымыз ертеңді-кеш,
Басыңда кеңес құрып, дулаған көл.

Сасық деп еркелетіп ат қойған көл,
От-суға иең түгіл, жат тойған көл.
Назданып, жүйрік мініп, тарлан шүйіп,
Көкселдір түс-түс жақтан ат қойған көл.

Кір жуып, кіндік кесіп, сенде өскен көл,
Құрбымен ойнап-күліп, кел дескен көл.
Жарысып, тайға мініп, батпаққа аунап,
Күресіп күн батқанда белдескен көл.

Айдын көл, ата қоныс, құт болған көл,
Сусын боп сұрағанға, от болған көл.
Кеше бірлік, ынтымақ түгел шақта
Бейне бір сенің басың сүт болған көл.

Білмеймін не боларың, қайран көлім,
Жарайды тең болмаса күн мен түнің.
Итиіп қарашекпен келіп қонса,
Басыңнан құсың ұшып кетер сенің.

БІР КҮНІ

Бір күні, ерте оянып, жаттым ойлап,
Көп шыбын өрмелеген уық бойлап,
Ұшқан боп жақындасып бір-біріне,
Тайдырып, орнын қозғап, түртіп ойнап.

Қарадым, қалың тұман ойға түстім,
Уыққа қарауымды дереу кестім.
Шыбындай бір-бірімен талас қылған
Адамзат баласына енді көштім:

«Япыр-ай, осындай-ау адам-дағы,
Бірі күшті, біреуі жаман-дағы.
Күштісі әлімжеттік қылғаннан соң,
Дүние де жақсылықтан аман-дағы.

Күшсіздер, сорлыларға атар таң жоқ.
Көрінген бақ-дәулеттен ұшқан шаң жоқ.
Жиғаны, бар тапқаны — басқанікі,
Керек десе, тәнінде жалғыз қан жоқ!» —

Деп ойлап, қалың ойда жатыр едім,
Көп ойлап, ой дәмінен татып едім.

Естілді үй сыртынан апам даусы:
«Ноқта апар, неғып тұрмай, жатып едің?».

Төсектен мең-зең болып әрең тұрдым,
Ноқта алып, желі жаққа қарай жүрдім.
«Күшсіздер, сорлыларға атар таң жоқ!» —
Деп ойлап, баяғы ойға қайта кірдім.

Қыздырып Күн, ойлауға ерік бермеді,
Мал шулап, ойлауымды еп көрмеді.
«Күшсіздер де тырыссын, қатар болсын! —
«Таста енді жоқ ойды», — деп қол сермеді!

ҚАРАҒЫМ

Қарағым, оқу оқы, босқа жүрме!
Ойынға, құр қаларсын, көңіл бөлме.
Оқымай, ойын қуған балаларға
Жолама, шақырса да қасына ерме!
Кідірме, аялдама, алға ұмтыл,
Алам деп көктен жұлдыз, қолың серме.
«Қарманған қарап қалмас» деген рас,
Тоқтамай істер болсаң батып терге.
Жасынан оқу оқып, өнер қуған
Жан жетпес көңілі жүйрік кеменгерге...
Білімсіз, құр қалтақтап жүргенменен
Ерте өлген, көмілулі қара жерге.

Жастық, байлық, қол қусырып бос жүру
Жас өспірім үмітті ерте бұзады.
Тер ағызып, өліп-талып табылған
Ата дәулет быт-шыт болып тозады.

ОРАЛ ТАУЫ

Таласқан аспанменен көкпеңбек тас,
Қарасаң төбесіне, айналар бас.
Жасаған мейірімі кең қадір Тәңірі,
Шығарған сол тауынан алтын, алмас.
Жіп-жиі, шытырманды түрлі ағаш,
Тұрғаны мұнарланып өсіп жалғас.
Қарағай, шырша-батыр бір қалыпта:
Шілде, жаз, қысын, күзін есіне алмас!
Ішінде аю, қасқыр, түрлі аң толған,
Адамзат батып жалғыз аяқ салмас.

Бір күнде сенің иең түрік еді,
Орын ғып көшіп-қонып жүріп еді.
Қорықпайтын таудан, тастан батыр түрік
Қойныңа жайыменен кіріп еді...
Ер түрік ен далаңа көрік еді,
Отырса, көшсе, қонса — ерік еді.
Тұрғанда бақыт құсы бастарында,
Іргесі, жел-күн тимей, берік еді.

Тұрақсыз бұл жалғанда опа бар ма,
Сақтан, алдар, бой салып жақын барма!
Бүгінгі күн жан досың болып жүріп,
Құлатып кетер ертең сені жарға.

Қарашы төңірекке мойның бұрып,
Алтай, Орал бойында тұрған түрік
Аты да, заты да жоқ, дыбысы жоқ,
Жоғалған әлдеқайда іріп-шіріп...

Осындай атамекен жерлеріне,
Қасиетті атаның көрлеріне
Аузы түкті шет елдер ие болып,
Көрсетіп тұр қысымды ерлеріне.

Анамыз бізді өсірген, қайран Орал,
Мойның бұр тұңғышыңа, бермен орал!
Қосылып батыр түрік балалары,
Тапталпа жолын кесіп, тізгінге орал.

ЕСІМДЕ... ТЕК ТАҢ АТСЫН!

Ол күнді ұмытқам жоқ, әлі есімде,
Таянып келгенінде күн бесінге,
Кең дала ұсап тұрды қол тимеген
Керілген кербез сұлу ақ төсіне.

Құйылып тұрды көктен жұмақ нұры,
Құбылып хор даусындай құстар жыры,
Таласып аспан-көкке алтын тауы,
Арқаның суы — күміс, жібек — қыры.

Сайланып сол мезгілде шықтық жонға,
Қыранша көз жүгіртіп оң мен солға,
Ақ найза алты құлаш белге байлап,
Айнымас алдаспанды алып қолға.

Қанатты, қажымайтын тұлпар міндік,
Жібекпен жетпіс қабат белді будық.
Құрсанып қылыш өтпес мұздай темір,
Қиядан қыран құсша жауға ұмтылдық.

Аспаннан сорғаласа суға сұңқар,
Сүңгімей үйрек сорлы нағып тұрар!
Ақырған арыстанның айбатына
Шыдар ма қоян жүрек қорқақ құлдар?!

Жау қашты құр қарадан быт-шыт болып,
Қайратқа дене, отқа жүрек толып,
Ауыздан «а» дегенде жалын шығып,
Арқада жаттық сайран, сауық құрып.

Бақ шіркін бір күн қонып бауырыңа еніп,
Кетпек қой ертеңіне-ақ алдап, күліп.
Алтын Күн аспандағы қайдан білсін
Қаптарын қапылыста қара бұлт!

Жолбарыс жүргенінде маң-маң басып,
Жүрегі, қайратына көңілі тасып,
Ойлай ма, қу қаңбақты таса қылып,
Жатқанын жасырынып мерген пасық?!

Еліктің еркетайы, ардақтысы,
Алтайдың ақиығы — алғыр құсы,
Алаштың¹ Арқада еркін ойнақтаған,
Жол тосқан жауыз жауда болды ма ісі?

Мас болып күш пен қайрат, қалың буга,
Алданып ойын-күлкі, сауық-шуға,
Сергімей жата беріп, сезбей қаппыз,
Жақындап барып қапты Күн батуға.

Күн алтын жан-жағына сәуле шашты,
Жарық пен қараңғылық араласты.
Сәулесі қызыл алтын — сәлемі еді,
«Көргенше қош, алаш!» — деп амандасты.

Ай туып, Күн орнына көкте қалқып,
Гүлдерден мас қыларлық иіс аңқып,
Төңірек тыныш ұйқыға батқан шақта
Кетіппіз біраз ғана біз де қалғып.

Сужүрек мана қашқан жасырынып,
Жақындап келген бопты аңдып тұрып —
Қорқақ құл ұрлықты да ерлік санап,
Қуанып алласына басын ұрып.

Мезгілше, мейлі келсін, тісі батсын,
Сұр жылан, өзі оятар, қатты шақсын.
Жаңадан жолбарыстай ұмтылармыз,
Көрелік төңіректі, тек таң атсын!

---

¹ Алаш — қазақ деген мағынада.

ГҮЛСІМГЕ

Жұмақтағы жібек желден,
Мәңгі жайнап тұрған гүлден
Жаратылған әйел сұлу!
Тұрмыс деген бір тұзаққа,
Азға емес, тым ұзаққа
Кез болыпты — ішіпті у.
Әйел атын Гүлсім дейді,
Тұрмыс атын тылсым дейді.

Жұмақтағы кәусар судан,
Бетіндегі алтын будан,
Періштелердің жырынан,
Жұмақ суы сылдырынан,
Жапырағының сыбдырынан,
Тәңірінің дәл өз нұрынан
Жаратылған періште еді,
Мекені оның ғарышта еді.

Алмас қанат періште еді,
Мекені оның ғарышта еді,
Жерді көрді қанға батқан.
Жүрегіне қанжар кіріп,
Жапан түзде андай ұлып,
Елді көрді зарлап жатқан.
Елді көрді — жерге түсті,
Жерге түсті — көрге түсті.

Елді көрді — жерге түсті,
Қақты қанат, кезді, ұшты,
Кім зарласа, соны сүйді.
Күлгенменен бірге күліп,
Өлгенменен бірге өліп,
Күйгенменен бірге күйді.
Жабыққанға жәрдем етті,
Қара да, ақ та теңіз өтті.

Алдап, меруерт көбік шашар,
«Кел, — деп, — бері!», қойнын ашар

Тұрмыс — теңіз бір тұңғиық.
Теңізге кім басар қадам,
Басса, басар оған адам
Жанын сатып, жанын қиып!
Тұрмыс — теңіз сылқ-сылқ күлді,
Сұлу суға кірді де өлді.

Өлді сұлу — өтті жылдар,
Өлді сұлу — бітті жырлар,
Жалғыз ерте кешкі таңмен,
Қанды жерге көзін салып,
Көкті ойлап күйіп-жанып,
Қоңырлатқан мұңды әнмен
Ұшады екен қанат қағып,
Көзінен ыстық жасы тамып.

Жан толқытар жыр іздеген,
Әдемілік нұр іздеген,
Қиял құлы — мен бір ақын.
Тұрмыста тар, тайғақ жолға,
Түсіп келе жатып орға,
Күні кеше кешке жақын
Батқан күннің таңын көрдім,
Сол сұлудың жанын көрдім.

Күні кеше жанның жырын,
Жүзіндегі жұмақ нұрын
Естіп, көріп, елжіредім.
Жан-жүрегім, қолым беріп,
Қан аралас жасым төгіп:
«Жолым баста, келші!» — дедім.
Қайырылып та қарамады,
Жас жүрегім жаралады...

«Мен бір жанмын өлген, — деді, —
Періштелер көмген!» — деді,
Бір қарады, кете барды.
Жүзіндегі жұмақ нұры,
Аузындағы мұңды жыры

Жүрегіме сіңіп қалды.
Жүрегімнен кетпес бұл жыр,
Құбылса да мыңға өмір.

Періштелер лебізінен,
Шын махаббат теңізінен
    Жаратылған әйел сұлу!
Тұрмыс деген бір тұзаққа,
Азға емес, тым ұзаққа
    Кез болыпты — ішіпті у!
Әйел атын Гүлсім дейді,
Тұрмыс атын тылсым дейді...

ОТ

Күннен туған баламын,
Жарқыраймын, жанамын,
    Күнге ғана бағынам.
Өзім — күнмін, өзім — от,
Сөзім, қысық көзім де — от,
    Өзіме өзім табынам.
Жерде жалғыз Тәңірі — от,
Оттан басқа Тәңірі жоқ.

Жалынмен жұмсақ сүйеді,
Сүйген нәрсе күйеді,
    Жымиып өзі жорғалар.
Ұшырағанды шоқ қылар,
Шоқ қылар да, жоқ қылар,
    Мұның аты От болар.
Мен де отпын — мен жанам,
От — сен, Тәңірім, табынам.

Әдемі отпен аспаның,
Бәрі жасық басқаның,
    Жалын жұтам — тез тоям.
Әулием, ием, құтыма,
Теңсіз Тәңірім — отыма
    Әлсін-әлсін май құям.

Май құямын — өрлейді,
Құлашын көкке сермейді.

Кейде жылан арбайтын,
Кейде аждаһа жалмайтын,
Сескенбес, сірә, кім сенен!
Шынында, менің өзім де — от,
Қысылған қара көзім де — от,
Мен — оттанмын, от — менен.
Жалынмын мен, жанамын,
Оттан туған баламын.

Қараңғылық бұққанда,
Қызарып күн шыққанда,
Күн отынан туғанмын;
Жүрегімді, жанымды,
Иманымды, арымды
Жалынменен жуғанмын.
Жүрегім де, жаным да — от,
Иманым да, арым да — от.

Жарқырап от боп туғаннан,
Белімді бекем буғаннан,
Қараңғылық — дұшпаным.
Сол жауызды жоюға,
Соқыр көзін оюға
Талай заулап ұшқанмын.
Әлпіге¹ барғам Алтайдан,
Балқанға барғам Қытайдан...

Заулап, өрлеп аспанға,
Әлпіден әрі асқан да
Отты Атилла, Баламер
Мен едім. Тағы барғанда
Ойран салып Балқанға
Жолбарыс Жошы, Сүбітай ер
Шалғай-шалғай жер шалып,
Басылдым біраз от алып...

---

¹ Альпі — асқар таудың аты (М. Жұмабаевтың ескертпесі).

Кеше маған тіл келді,
Күнбатыстан жел келді,
    Қараңғылық қаптады.
Ұяттан әсер қалмады,
Идеялды — Алланы
    Қарын деген таптады.
Күнім, заулап жана гөр,
Күнбатысқа бара гөр.

Енді заулап жанайын,
Күнбатысқа барайын,
    Бір шетінен тиейін.
Қараңғы тас қаласын,
Жалмауыз жауыз баласын
    Жалынмен жалап, сүйейін:
Не қалар екен қаладан,
Жалмауыз жауыз баладан?!

Күннен туған баламын,
Жарқыраймын, жанамын,
    Күнге ғана бағынам.
Өзім — күнмін, өзім — от,
Сөзім, қысық көзім де — от,
    Өзіме өзім табынам.
Жерде жалғыз Тәңірі — от,
Оттан басқа Тәңірі жоқ.

ПАЙҒАМБАР

Устремляя наши очи
На бледнеющий Восток,
Дети скорби, дети ночи,
Ждем, не придет ли наш Пророк.

Д. С. Мережковский.

Күнбатысты қараңғылық қаптаған,
Күні батып, жаңа таңы атпаған.
Түнеріп жүр түннен туған перілер,
Тәңірісін табанына таптаған.

Күнбатысты қараңғылық қаптаған,
Көгінде жоқ жалғыз жұлдыз батпаған.
Түн баласы Тәңірісін өлтіріп,
Табынатын басқа Тәңірі таппаған.

Күнбатысты қараңғылық қаптаған,
Жалғыз жан жоқ қараңғыда лақпаған.
Білген емес — иман деген не нәрсе,
«Қарын» деген сөзді ғана жаттаған.

Түн баласы... Түн жолына түскен ол,
Сақаусың деп Мұса тілін кескен ол,
Тәңірінің сүйікті ұлы Айсаның
Тітіркенбей ұрттап қанын ішкен ол...

Түн баласы түнерген түн жамылған,
Аллаға емес, өзөзілге табынған.
Інжілді өртеп, табанға сап құранды,
Әділдікті күткен ессіз қарыннан.

Түн баласы өмірінде араз таңменен,
Қабыл ұлы ауызданған қанменен.
Табынатын құр денеге жануар,
Болған емес жұмысы оның жанменен.

Төгілмей ме кемерінен асқан су,
Өлтірмей ме жайылған соң күшті у.

Түн баласы түнеріп түр өлгелі,
Көзінді сал — күнбатыста қанды шу.

Көзге түртсе көрінбейтін қара түн,
Күңірене ме, күле ме әлде әлдекім?
Жылайды да, шулайды да ұлиды,
Бұл кім? Бұл ма — түн баласы түссіз жын.

Қап-қара түн. Түн баласы күңіренед,
Күңіренумен бір-біріне үн беред.
Сөгінеді, сүрінеді, жығылад,
Қара түнде көр көзімен не көред?!

Қап-қара түн. Толқындары қара қан,
Қара түнде өңшең соқыр шұбырған.
Сол шұбырған сансыз соқыр алдында
Ентелеген кәдімгі Иван есалаң.

Қап-қара түн. Шегір көзді жындар жүр,
Қап-қара түн. Қайғы мен қан ойнап тұр.
Қайғы менен қара қанға түншығып,
Түн баласы ауыр ойлар ойлап тұр.

Қап-қара түн. Уақыт ауыр өтеді,
Ой артынан ойлар келіп кетеді.
Түн баласы көр көзінен жас төгіп,
Күншығыстан бір пайғамбар күтеді...

Ерте күнде жоқ бар еді түн туған,
Қап-қараңғы түн ішінде Күн туған.
Отты Күннің сәулесінен от алтын
Отты көзді, отты жанды Гун туған.

Ерте күнде отты Күннен Гун¹ туған,
Отты Гуннен от боп ойнап мен туғам.
Жүзімді де қысық қара көзімді
Туа сала жалынменен мен жуғам.

---

¹ Гун — түріктің арғы атасы (М. Жұмабаев ескертпесі).

Қайғыланба, соқыр сорлы, шекпе зар,
Мен — Күн ұлы, көзімде Күн нұры бар.
Мен келемін, мен келемін, мен келем —
Күннен туған, Гүннен туған пайғамбар.

Соқыр сорлы, көрмей ме әлде көзің көр?
Күншығыстан таң келеді, енді көр.
Таң келеді, мен келемін — пайғамбар,
Күт мені сен, «лахауанды» оқи бер.

Күншығыстан таң келеді — мен келем,
Көк күңіренед: мен де көктей күңіренем.
Жердің жүзін қараңғылық қаптаған,
Жер жүзіне нұр беремін, Күн берем!

Қап-қара түн. Қайғылы ауыр жер жыры,
Қап-қара түн. Күңіренеді түн ұлы.
Күншығыста ақ алтын бір сызық бар:
Мен келемін, мен пайғамбар — Күн ұлы.

КҮНШЫҒЫС

Қысық көзді Күншығыс,
Бұл тұруың қай тұрыс?
Серпіл енді, алыбым!
Күңірентіп жерді ыңыраншы,
Күнбатысқа көз салшы,
Көрдің бе қанның жалынын?

Күнбатысты шаң басқан,
Шаң емес, қара қан басқан,
Тарсыл-күрсіл, қанды атыс.
Көп білем деп — бөлуге,
Көп күлем деп — өлуге
Жақын қалды Күнбатыс.

Дария еді ол өкірген,
Шапшып көкке лепірген,
Жемірілді кемері.